

Ha az illető könyvtár, ahova a telex-kérés érkezik, nem tudja teljesíteni a kérést, a lehető legrövidebb időn belül köteles válaszolni, a kód: REP, de fel kell tüntetnie, hogy a kért anyag: nincs meg, nem kölcsönözhető vagy kölcsönözhető x dátumtól (ekkorra új kérést kell küldeni).

Az anyagot minden esetben (küldéskor és visszaküldéskor) a telex-üzenet másolata kíséri.

*/Instructions pour le prêt entre les bibliothèques des universités, mai 1981 = Bulletin des Bibliothèques de France, 26. köt. 5. sz. 1981. p. 281–286./*

(Ferch Magda)

## Néhány szó a bibliográfia fogalmának új meghatározásáról

Az etimológia szerint a *bibliográfia* szó jelentése mindig szigorúan a könyv fogalmához kötődött. A bibliográfia első kezdetleges megjelenési formái a könyv-címeiről készült listák, jegyzékek voltak. Az első jelentős címjegyzék a 2. században a görög GALENUS *De libris propriis liber* című munkája volt. A középkorban egyházi gyűjtők folytatták ezt a munkát.

A könyvnyomtatás hozta magával a bibliográfia igazi fejlődését. Az első jelentős bibliográfia 1494-ben Bázelen, Amerbachnál jelent meg: J. TRITHEIM munkája volt, *Liber de scriptoribus ecclesiasticis* címen. Az ehhez hasonlítható tárgyú és metodikájú művek gyors egymásutánban követik egymást. 1545-ben, egy évszázaddal a nyomtatás feltalálása után jelenik meg a svájci K. GESSNER *Bibliotheca universalis*-a, amely az első nemszakosított kompilációja az európai irodalomnak. Ezek a munkák — BESTERMANN szerint — egy meghatározott rendezői elv (vezérelv) szerint összeállított könyvjegyzékek. E vezérelv rendkívül sokféle lehet. TRITHEIM pl. csak az egyházi szerzőket vette be munkájába, GESSNER pedig a klasszikus latin, görög és héber nyelven írt munkákat általában, tárgyuktól függetlenül.

Alapvető különbség van az általános és szakjegyzék között. Más az egyik és más a másik szerkesztési módja, rendszerezési elve. De annak, aki ezeket használni akarja, ismernie kell e vezérelveket. Így alakult ki lassan-lassan a bibliográfia szó jelentésének hármas értelmezése: *könyvjegyzék, e jegyzékek összeállításának módja, és használatuk módja.*

A Dictionnaire de l'Académie 1762-ben a bibliográfia szót szigorúan a paleográfiával kapcsolta össze. Ugyanígy az *Encyclopédie de Diderot*-ban is ezt találhatjuk. 1812-ben G. PEIGNOT a bibliológia részterületeként fogja fel a bibliográfiát. PEIGNOT-nál azonban a bibliológia és bibliográfia jelentése közötti különbség még nem választható egészen szét, egyes munkáiban ő maga is ellentmondásokba keveredik e tekintetben. Még egy évszázad kellett ahhoz, hogy CH. MORTET 1897-ben így határozza meg a bibliográfiát: *a könyvek leírt és rendszerezett jegyzéke, amely azonosítja a könyvet, és feltárja az egy bizonyos témában kiadott könyveket.*

A könyvek címleírása a szerzők neve szerint, vagy tárgyuk alfabetikus sorrendjében, vagy egy meghatározott rendező elv szerint történt. Ez utóbbi szokás CH. BRUNET *Manuel du libraire et de l'amateur de livres* munkájára vezethető vissza. A használatot a különféle indexek segítették.

A nyomtatás fejlődésével nemcsak a nyomtatott művek száma növekszik rohamosan, de megjelennek a folyóiratok, a kollektív munkák stb. is. A bibliográfiák könyv-, folyóirat-, cikkbibliográfiákká differenciálódnak. N. L. MALCLÈS szerint a bibliográfia egyetemes módszerévé válik az információ feletti uralomnak (1950). Javaslat az, hogy a dokumentumok felkutatása, leírása, osztályozása, majd a bibliográfia elkészítése a szellemi munka megkönnyítése érdekében történjék.

Fejlődik a nyomda- és fototechnika, megjelennek az audiovizuális anyagok, s mindez óriási változást eredményez az információhordozók terén. Most tért hódít a film, a mágnesszalag s a mikrokiadás. A bibliográfia olyan robbanásszerű növekedéssel, változással találja magát szemben, amellyel önmagában már nem tud megbirkózni.

A számítógép, a „data processing machine” az egyetlen remény az információáradat feletti uralom helyreállítására. 1970-ben J. ARCHIMBAUD így ír: „Akár egy szakterület adatbázisáról, beszélünk akár egy-egy munkaeszközről vagy szerkesztési technikáról beszélünk is, a bibliográfia a dokumentációs keresés olyan logikai módszere, amely segíti és biztosítja a szellemi munkát és annak fejlődését, és jelzi számára az új utakat.”

A bibliográfia a dokumentumok leírásainak rendszerezett tára, és a keresők számára vagy kézi vagy automatizált folyamatok eredményeként teszi elérhetővé ezeket a dokumentumokat. A bibliográfiai tevékenység két hagyományos ága, az összegyűjtés és a felhasználás továbbra is megmarad az adattár és dokumentációs keresés formájában. Ebben a szemléletben a rendezett tár, készlet egyaránt lehet hagyományos jegyzék és — egyre inkább — adatbázis. A hozzáférés pedig a „lapozgatás” helyett a számítógép-terminál billentyűzetének használatát jelenti.

*/TAFARELLI, J. L.: Mélanges pour une redéfinition de la bibliographie = Bulletin des Bibliothèques de France, 25. köt. 7. sz. 1980./*

(Csengődy Eszter)